

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЯЦЕНЮК НАДІЯ ІВАНІВНА

УДК 377.35

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ФОРМУВАННЯ
ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ ПІДРУЧНИКА**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
КОДЛЮК Ярослава Петрівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
професор кафедри педагогічної майстерності
та освітніх технологій.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МОРСЬКА Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри англійської філології;

кандидат педагогічних наук, доцент
РЕДЬКО Валерій Григорович,
Інститут педагогіки НАПН України,
завідувач лабораторії навчання іноземних мов.

Захист відбудеться 26 жовтня 2012 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розісланий 26 вересня 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасний період глобалізації суспільних процесів, які супроводжуються розширенням комунікаційного середовища, зближенням націй, держав, особливого значення набуває іншомовна підготовка особистості. В умовах ринкової економіки неможливо стати успішним фахівцем, професіоналом, не володіючи мовами міжнародного спілкування. Інтеграція України у європейський та світовий освітні простори детермінує зростання інтересу до вивчення іноземних мов, посилює потребу в удосконаленні підготовки фахівців іноземної мови.

Нормативним підґрунтям модернізації вищої педагогічної освіти є Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI ст.»), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті; закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту». У цих документах зазначається, що підготовка педагогічних працівників, їхнє професійне вдосконалення постають важливою умовою модернізації національної системи освіти. Передусім це стосується вчителя початкових класів, від результатів професійної діяльності якого залежить рівень творчого розвитку молодших школярів, їхнє подальше самовдосконалення, набуття предметних та ключових компетентностей, у тому числі й іншомовного спілкування, оскільки доцільність запровадження іноземної мови в початковій школі визнана на державному рівні.

Проблема професійної підготовки майбутнього педагога є предметом наукового аналізу багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, методологічні засади підготовки майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу досліджували С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.; педагогічні основи формування особистості майбутнього вчителя – предмет наукового пошуку О. Абдуліної, Н. Кузьміної, О. Мороза; його готовність до педагогічної діяльності вивчали А. Капська, А. Линенко та ін.; шляхи реалізації технологічного підходу в процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців обґрунтували Н. Микитенко, Л. Морська, О. Пехота.

Окремий напрям складають дослідження, які стосуються підготовки вчителя іноземної мови, а саме: вимог до теоретичної і практичної підготовки фахівця в галузі іншомовної освіти (С. Ніколаєва, С. Роман); теоретичних основ поліпшення мовної міжкультурної підготовки вчителя іноземної мови (Н. Бідюк, Н. Бориско); методичних аспектів формування готовності студентів факультетів іноземних мов до професійної діяльності (А. Линенко). Суттєво поглиблюють розуміння зазначеної проблеми дослідження теоретико-методичних аспектів підготовки вчителя початкової школи (В. Бондар, П. Гусак, Н. Кічук, Л. Коваль, С. Мартиненко, О. Матвієнко, Г. Тарасенко, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.).

Удосконалення навчання іноземної мови учнів початкової школи було предметом спеціальних досліджень низки вітчизняних (М. Аріян, О. Бігич, А. Гергель, Н. Жеренко,

В. Плахотник, В. Редько, С. Роман) і зарубіжних (І. Бім, Н. Гальсакова, І. Верещагіна, І. Захарченко, І. Зимня, Г. Рогова, В. Філатов, М. Шепер; L. Cameron, K. Hellwig, B. Kahl, A. Kubanek-Herman, U. Karbe, W. Maier, M. Pelz, та ін.) учених.

Основним засобом реалізації змісту іншомовної освіти, моделлю цілісного процесу навчання іноземної мови є підручник. Аналіз літератури з проблем підручникомознавства і підручникотворення свідчить про те, що вченими з'ясовано сутність, структуру та функціональне забезпечення цього виду навчальної літератури (В. Безпалько, В. Бейлінсон, Д. Зуєв); виявлено особливості підручників для початкової школи (Я. Кодлюк, О. Савченко); розкрито змістові та структурно-функціональні характеристики навчальної книги з іноземної мови (Н. Басай, А. Несвіт, В. Редько, В. Плахотник, Т. Полонська). Окремі аспекти заявленої проблеми висвітлено в дисертаційних дослідженнях вітчизняних учених: З. Беркити, І. Ключковської, Т. Марчій-Дмитраш, О. Пасічника, О. Троценко та ін.

Аналіз педагогічного досвіду свідчить про те, що в початковій школі недооцінюється роль підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції учнів; учителі недостатньо володіють методами і прийомами такої діяльності; на уроці домінують репродуктивні завдання на роботу з навчальною книгою. У процесі опитування вдалося з'ясувати, що педагоги не усвідомлюють сутності іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; відчують обмаль відповідної методичної літератури та недостатність спеціальної підготовки до зазначеного виду діяльності; вказують на необхідність вдосконалення підручників з іноземної мови для початкової школи. У вищих педагогічних навчальних закладах підготовка майбутніх учителів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника здійснюється епізодично. Увага студентів в основному акцентується на аналізі структурних компонентів книги, а не на дидактичній організації навчального матеріалу та технології використання підручника на уроці.

Значущість заявленого дослідження посилюють суперечності між потребою суспільства у професійно компетентних учителях іноземної мови, здатних формувати всебічно розвинену особистість учня, та відсутністю цілеспрямованої підготовки до відповідної діяльності; необхідністю вдосконалення підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів і недостатнім навчально-методичним забезпеченням цього процесу; зростанням вимог до рівня іншомовної комунікативної компетенції школярів та неготовністю учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності.

Таким чином, актуальність проблеми, її недостатня теоретична розробленість та практичне впровадження зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в контексті проблеми науково-дослідної лабораторії шкільного підручника Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Шкільний підручник як модель процесу навчання: історія, теорія, практика» (державний реєстраційний номер РК0108U003844). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 2 від 22.09.2009 р.) та погоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 27.10.2009 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка студентів спеціальності «Педагогіка і методика середньої освіти. Мова та література (англійська, німецька)» у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет – зміст, форми і методи підготовки майбутніх учителів іноземної (німецької) мови до використання підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів.

Мета роботи полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки студентів факультетів іноземних мов до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну і методичну літературу з проблеми дослідження з метою з'ясування ступеня її розробленості в педагогічній теорії.
2. Розкрити психолого-педагогічні основи побудови підручника з іноземної мови для початкової школи.
3. Виділити компоненти, показники та рівні готовності студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника.
4. Визначити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника та реалізувати їх у відповідній методиці.
5. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики.

Для досягнення мети роботи та реалізації поставлених завдань було використано такі **методи дослідження:**

– *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікацію, моделювання – з метою уточнення сутності базових понять проблеми, з'ясування структурних компонентів готовності майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника, визначення педагогічних умов та розробки методики підготовки студентів до зазначеного виду діяльності;

– *емпіричні*: діагностичні (педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, інтерв'ювання), аналіз документації вищого навчального закладу – для вивчення особливостей підготовки студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника; педагогічний експеримент, який дав змогу впровадити методику підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника у реальний навчальний процес вищого педагогічного навчального закладу і перевірити її результативність;

– *статистичні*: кількісний та якісний аналізи одержаних результатів, методи математичної статистики – для обробки, порівняння та узагальнення експериментальних даних.

Експериментальною базою дослідження були Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут ім. Тараса Шевченка, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Рівненський державний гуманітарний університет та ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Експериментом на різних його етапах було охоплено 320 студентів (170 – в експериментальних групах і 150 – у контрольних). Дослідження здійснювалось упродовж 2006–2011 років.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що:

– *вперше визначено* педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника (забезпечення позитивної мотивації до використання підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; використання потенційних можливостей змісту психолого-педагогічних та методичних дисциплін з метою підготовки майбутніх учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності; застосування на заняттях професійно орієнтованих дисциплін інтерактивних методів навчання для набуття студентами досвіду формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника; цілеспрямоване ознайомлення майбутніх педагогів з особливостями підручника з іноземної мови, адресованого молодшим школярам, і способами його використання у навчальному процесі школи першого ступеня) та реалізовано їх у відповідній методиці; *з'ясовано* сутність поняття «готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника»;

– *уточнено* розуміння іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів;

– *набули* подальшого розвитку положення про теоретичні основи побудови підручника з іноземної мови для початкової школи; зміст, форми і методи підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Практичне значення одержаних результатів полягає у виділенні компонентів, показників і рівнів готовності майбутніх учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності та створенні відповідного діагностичного інструментарію; розробці методики підготовки студентів до використання підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів. Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови різних напрямів підготовки – «Філологія» та «Початкова освіта», у системі післядипломної педагогічної освіти, у практиці роботи вчителів іноземної мови. За результатами дослідження розроблено спецкурс «Підручник з іноземної мови як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів» для студентів спеціальності 7.010103 Педагогіка і методика середньої освіти. Мова та література (англійська, німецька).

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 275/03 від 18.05.2011 р.), Рівненського державного педагогічного університету (довідка № 221 від 28.09.2011 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 1203 від 30.12.2011 р.), Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка (довідка № 01-09/4-88 від 03.03.2011 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Рівне, 2010 р.), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2010 р.), «Научные стремления – 2010» (Мінськ, 2010 р.); *всеукраїнських* – «Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього простору» (Бердянськ, 2009 р.), «Школа першого ступеня в умовах інноваційних процесів в освіті» (Тернопіль, 2009 р.), «Сучасна парадигма формування професіоналізму майбутніх фахівців» (Переяслав-Хмельницький, 2011 р.), а також на засіданнях кафедри педагогічної майстерності та освітніх технологій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та кафедри іноземних мов Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка (2006–2011 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 11 одноосібних публікаціях автора, з яких 1 науково-методичний посібник, 7 статей – у фахових науково-педагогічних виданнях, 3 – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг – 253 сторінки, з них 186 – основного тексту. Робота містить 5 рисунків, 9 таблиць, 6 додатків (обсягом 34 сторінки); список використаних джерел – 271 найменування (на 29 сторінках), з них 31 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність наукового дослідження; визначено його об'єкт, предмет, мету, завдання, методи; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи; наведено відомості про апробацію отриманих результатів та впровадження їх у практичну діяльність.

У першому розділі – **«Стан проблеми підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника в педагогічній теорії»** – проаналізовано наукові джерела з проблеми дослідження; вказано на особливості підготовки майбутніх учителів іноземної мови для початкової школи; поглиблено розуміння іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів, виокремлено її компоненти; розкрито психолого-педагогічні основи побудови підручника з іноземної мови для початкової школи.

Аналіз джерел, у яких розкриваються проблеми вдосконалення професійної освіти (Г. Балл, І. Бех, А. Бойко, В. Бондар, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Савченко, С. Сисоєва), засвідчує, що домінантою сучасної освітньої парадигми є особистісно орієнтована, яка передбачає підготовку вчителя, спрямованого на творче самоствердження, саморозвиток та самореалізацію протягом життя, на формування професійної компетентності.

З'ясовано, що підготовка майбутніх педагогів до навчання молодших школярів іноземної мови здійснюється двома шляхами – через факультети іноземних мов та через педагогічні факультети (спеціальність «Початкова освіта»), студенти яких отримують спеціалізацію «Іноземна мова». Аналіз навчальних планів та відповідного дидактико-методичного забезпечення дає підстави стверджувати про переваги і недоліки кожного із зазначених шляхів. Так, наприклад, встановлено, що випускники факультетів іноземних мов отримують належну іншомовну підготовку (чільне місце займають фахові дисципліни – практика усного і писемного мовлення, практична граматики, практична фонетика, методика викладання іноземних мов та ін.), тоді як цикл професійної і практичної підготовки представлений лише фундаментальними дисциплінами – педагогіка, психологія, основи педагогічної майстерності тощо. Вважаємо, що такий підхід не забезпечує належної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до роботи в початковій школі.

Помітно, що кількість годин іноземної мови, відведених на підготовку вчителя початкових класів зі спеціалізацією «Іноземна мова», більш ніж у три рази менша порівняно з навантаженням, яке передбачене для студентів факультетів іноземних мов. Для спеціальності «Початкова освіта» відсутні такі навчальні дисципліни як теоретична граматики, теоретична фонетика, література країн, мова яких вивчається, та ряд інших практико-орієнтованих курсів. Що ж до психолого-педагогічних дисциплін, то в навчальному плані цієї спеціальності вони представлені досить розлого: вікова психологія, дидактика, теорія виховання, основи педагогічної творчості, педагогічні технології в початковій освіті та ін., що в кінцевому рахунку забезпечує формування в майбутніх педагогів професійних умінь і навичок.

Здійснений аналіз дає підстави стверджувати про доцільність цілеспрямованої підготовки студентів факультетів іноземних мов до роботи з молодшими школярами. Такий вчитель має володіти основними якостями педагога іноземної мови, одна з яких – добре знання іноземної мови, і вчителя початкової школи, здатного організувати навчальний процес відповідно до вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів.

З'ясовано, що головним завданням навчання іноземної мови є формування в учнів іншомовної комунікативної компетенції, яка охоплює три компоненти: мовну, мовленнєву та соціокультурну. Мовна компетенція передбачає знання (лексичні, фонетичні та граматичні) і відповідні навички. Мовленнєва охоплює чотири види компетенцій: уміння в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Соціокультурна компетенція складається з країнознавчої – знання про культуру країни, мова якої вивчається, та лінгвокраїнознавчої, яка передбачає володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої (міміка, жести, тощо) поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування. За результатами дослідження визначено основні практичні завдання навчання іноземної мови молодших школярів на рівні А1 оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти).

Виявлено, що важливим засобом формування іншомовної комунікативної компетенції учнів початкової школи є підручник. З метою розкриття психолого-педагогічних основ побудови навчальної книги з іноземної мови для початкової школи нами було використано структурно-функціональний підхід (В. Бейлінсон, Д. Зуєв), який передбачає з'ясування провідних функцій підручника та особливостей організації навчального матеріалу через основні структурні компоненти – текст, апарат організації засвоєння, ілюстративний матеріал, апарат орієнтування.

За узагальненням напрацьованого (Н. Бориско, Я. Кодлюк, В. Редько) виділяємо такі функції підручника з іноземної мови для початкової школи: інформаційну, розвивальну, мотиваційну, виховну та комунікативну. Провідною серед цих функцій визнано комунікативну як відображення комунікативного підходу в навчанні іноземної мови. Ця функція реалізується насамперед автентичним змістом навчального матеріалу підручника та завданнями комунікативного спрямування на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності.

Встановлено, що основним призначенням навчальної книги є формування в учнів умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні (завдання на вправління звуків, слів, слухання текстів тощо), говорінні (інсценування діалогів; ведення бесід; застосування ігор-конкурсів, вправ на здогадку, буквених ігор), читанні (вправи на читання і розуміння нескладних коротких текстів) та письмі (вправи «Unkraut jäten» – «Вибери зайве», «Lückentext» – «Встав пропущену літеру», «Schreibe den Satz bis zum Ende» – «Допиши речення», «Kreuzworträtsel» – «Кросворд» тощо). Крім цього, підручником передбачено збагачення молодших школярів мовними (завдання на вправління лексики, граматики), країнознавчими (тексти, що розкривають

реалії культури, побуту країни, мова якої вивчається) та лінгвокраїнознавчими (вибір і вживання форм звертання, привітань, дотримання правил ввічливості) знаннями.

У процесі дослідження виявлено, що дедалі більше вчених (О. Савченко, В. Плахотник, О. Пометун та ін.) схиляється до думки про те, що сучасний підручник (у тому числі з іноземної мови) повинен мати виразні ознаки певної педагогічної технології, тобто послідовно готувати учня до самонавчання, вчити оволодівати знаннями, забезпечувати результативність навчального процесу. З'ясовано, що навчальна книга з іноземної мови має сприяти формуванню в молодших школярів як предметних, так і ключових компетенцій (у т. ч. вміння вчитися).

У другому розділі – **«Зміст і результати дослідно-експериментальної роботи»** – розкрито сутність поняття «готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника»; визначено педагогічні умови підготовки студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника; розкрито методику формувального експерименту; проаналізовано результативність експериментальної методики.

У процесі дослідження встановлено, що підготовка кваліфікованого фахівця, здатного забезпечити ефективне навчання учнів іноземної мови, передбачає формування відповідного рівня готовності до зазначеного виду діяльності (Н. Бідюк, Н. Бориско, Л. Морська, С. Ніколаєва та ін.). Майбутній учитель повинен не лише досконало володіти знаннями, вміннями і навичками з іноземної мови, а й бути психологічно і технологічно готовим до навчання цієї дисципліни учнів.

Готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника трактуємо як складову його професійної компетенції, яка передбачає наявність відповідних знань про іншомовну комунікативну компетенцію (мовну, мовленнєву і соціокультурну) та особливості її формування в молодших школярів засобами підручника; вміння організовувати роботу з навчальною книгою, передбачивши вправління учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; позитивне ставлення педагога до цього процесу.

Готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника ми розглядаємо в єдності та взаємодії таких компонентів і показників:

– *мотиваційного*, який передбачає усвідомлення значущості іншомовної комунікативної компетенції в сучасних умовах; стійкий інтерес до роботи з підручником з іноземної мови; прагнення до самовдосконалення;

– *змістового*, що охоплює знання сутності іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; особливостей підручника з іноземної мови для початкової школи; видів

роботи з підручником, спрямованих на формування в молодших школярів іншомовної комунікативної компетенції;

– *процесуального*, який полягає в умінні аналізувати підручник з іноземної мови для початкової школи з точки зору наявності в ньому засобів для формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; відбирати матеріал для вправлення учнів у різних видах мовленнєвої діяльності; доповнювати підручник завданнями на формування іншомовної комунікативної компетенції; організувати роботу з книгою з метою формування в молодших школярів компетенцій в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

На основі виділених компонентів і показників виокремлено чотири рівні готовності студентів до зазначеної діяльності – високий, достатній, середній, низький.

З метою з'ясування дійсного стану сформованості в майбутніх учителів іноземної мови початкової школи досліджуваної якості було проведено констатувальний експеримент. Отримані у процесі входної діагностики результати засвідчили, що основна частина студентів перебуває на достатньому (28%) та середньому (29%) рівнях готовності до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника, а кількість респондентів з низьким рівнем сягнула 20%.

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми дослідження, результатів констатувального експерименту та власного бачення проблеми було визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника: забезпечення позитивної мотивації до використання підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; використання потенційних можливостей змісту психолого-педагогічних та методичних дисциплін з метою підготовки майбутніх учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності; застосування на заняттях професійно орієнтованих дисциплін інтерактивних методів навчання для набуття студентами досвіду формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника; цілеспрямоване ознайомлення майбутніх педагогів з особливостями підручника з іноземної мови, адресованого молодшим школярам, та способами його використання у навчальному процесі школи першого ступеня.

Перша педагогічна умова базується на загальновизнаному положенні науковців про те, що навчальна мотивація формується двома шляхами – змістом виучуваного та способами організації навчальної діяльності, що передбачає, з одного боку, використання цікавих відомостей з іноземної мови, країнознавства і лінгвокраїнознавства, а з іншого – застосування парних, групових та колективних форм організації навчання, інтерактивних методів, ігрових технологій, моделювання педагогічних ситуацій та ін. Використання потенційних можливостей змісту психолого-педагогічних і методичних дисциплін з метою підготовки майбутніх учителів іноземної мови до

зазначеного виду діяльності націлює на структурування курсів педагогіки, психології, основ педагогічної майстерності, методики викладання іноземної мови та ін. з метою виокремлення і подальшого поглиблення тих положень, які є базовими для набуття готовності до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника. Застосування на заняттях професійно орієнтованих дисциплін інтерактивних методів навчання («Займи позицію», «Незакінчені речення», «Велике коло», «Blitzlicht» – «Блискавка», «Assotiationen» – «Асоціативний куш», «Tabu» – «Табу», «Ideen, Tipps für Themen» – «Ідеї, міркування щодо певної теми» та ін.) передбачає, з одного боку, набуття студентами досвіду формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника, а з іншого – сприяє мотивації майбутніх педагогів до такої діяльності. Цілеспрямоване ознайомлення студентів з особливостями підручника з іноземної мови, адресованого молодшим школярам, та способами його використання у навчальному процесі школи першого ступеня відбувається шляхом вивчення спецкурсу «Підручник з іноземної мови як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів».

Визначені педагогічні умови були реалізовані у відповідній методиці, що схематично представлена в моделі (рис. 1). Модель підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника охоплює мету, педагогічні умови, етапи підготовки, методи і прийоми навчання та форми роботи, компоненти готовності й відповідні показники, рівні сформованості, результативність цього процесу, тобто інтегрує в собі основні блоки – цільовий, змістовий, технологічний та результативний, взаємодія яких забезпечує її цілісність і функціонування. Процес підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника охоплював три етапи – пропедевтично-мотиваційний, інформаційно-змістовий та операційно-діяльнісний, кожен із яких супроводжувався доцільною реалізацією зазначених педагогічних умов.

Перший етап (пропедевтично-мотиваційний) був спрямований на формування в майбутніх учителів позитивного особистісного ставлення до процесу навчання, зокрема до опанування знаннями з іноземної мови; розвиток стійкого інтересу до роботи з підручником з іноземної мови, тобто був націлений насамперед на забезпечення мотиваційного компонента готовності. Водночас у процесі вивчення таких навчальних дисциплін як педагогіка, загальна і вікова психологія, основи педагогічної майстерності та ін. студенти збагачували свої знання про вікові особливості молодших школярів та їх урахування при вивченні іноземної мови в початковій школі; підручник як засіб навчання та його основні характеристики (структура, функціональне забезпечення); роботу з підручником. Провідними методами навчання в експериментальних групах були такі: пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда; методи активного навчання (інтерактивні методи, проекти (презентації), «круглі столи»).

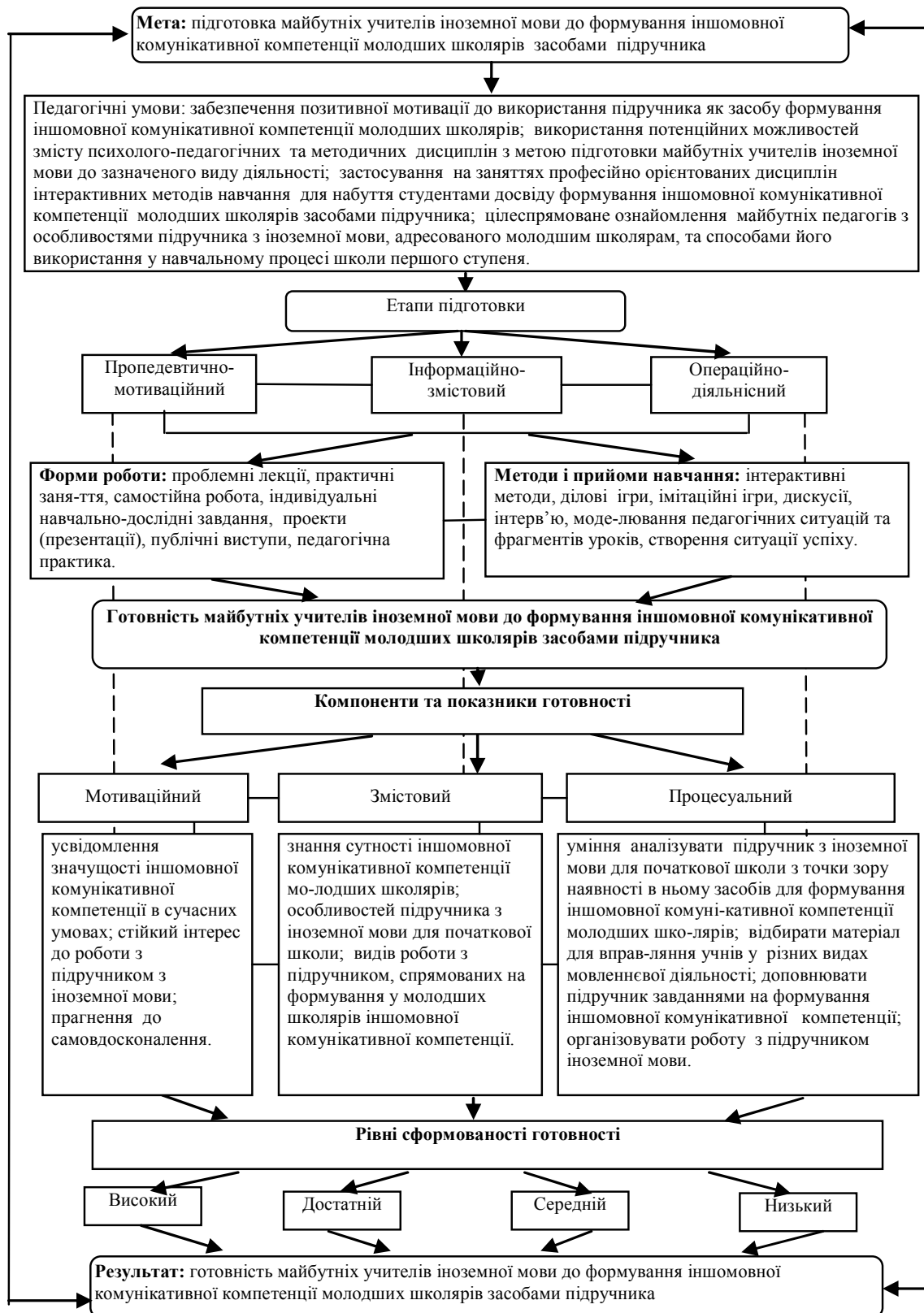

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника

Другий етап (інформаційно-змістовий) був націлений в основному на усвідомлення студентами сутності іншомовної комунікативної компетенції; з'ясування особливостей підручника з іноземної мови для початкової школи; майбутні вчителі опановували також види роботи з навчальною книгою, тобто акцент робився на змістовому компоненті готовності. Цей етап реалізувався на основі отримання студентами знань з методики викладання іноземної мови, педагогічної практики в школі, основ наукових досліджень та ін. Ефективними формами підготовки студентів до зазначеного виду діяльності визначено проблемні лекції, професійно-орієнтовані ігри, індивідуальні навчально-дослідні завдання (підготовка рефератів на певну тему, розробка фрагментів уроків з використанням підручника, складання пам'яток, підбір «цікавинок» про мову, яку вивчають, країну тощо).

Третій етап (операційно-діяльнісний) представлений вивченням курсу «Актуальні проблеми викладання іноземної мови» та розробленим нами спецкурсом «Підручник з іноземної мови як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів». Метою цього етапу було вироблення в майбутніх учителів умінь аналізувати підручник з іноземної мови для початкової школи з точки зору наявності в ньому засобів для формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; відбирати матеріал для вправлення у різних видах мовленнєвої діяльності; доповнювати книгу завданнями на формування іншомовної комунікативної компетенції; організувати роботу з підручником іноземної мови у початковій школі. Під час проведення практичних та семінарських занять ми вчили студентів складати аналогічні завдання (простіші чи складніші порівняно з поданими в підручнику), підбирати завдання з розвивальним ефектом чи практичною спрямованістю, доповнювати книгу вправами з конкретною метою (наприклад, щоб попередити типові помилки учнів); пропонували виконувати завдання і вправи як традиційного, так і творчого характеру (дискусії, обговорення, інтерв'ю, «мозковий штурм», «карусель» та ін.). З метою заохочення майбутніх учителів нами були запропоновані різного роду інтерактивні ігри («Wörteruchspiel – Bahnhof», «Wortbaukasten», «Wortmix», «Schreiben Sie den Satz bis zum Ende» та ін.). Домінуюча роль на цьому етапі відводилася спецкурсу «Підручник з іноземної мови як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів». Основу спецкурсу склали такі теми: з історії створення навчальної книги з іноземної мови; підручник з іноземної мови для початкової школи як модель процесу навчання; функції підручника з іноземної мови для початкової школи; структура підручника з іноземної мови для початкової школи; аналіз і оцінювання підручників з іноземної мови; поняття про іншомовну комунікативну компетенцію; організація роботи з підручником на

уроках іноземної мови у початковій школі; формування в молодших школярів іншомовної комунікативної компетенції (мовної, мовленнєвої, соціокультурної) засобами підручника.

Аналіз результатів формувального експерименту за визначеними нами показниками засвідчив відчутні позитивні зрушення в експериментальних групах відповідно до виділених рівнів (табл. 1).

Так, наприклад, позитивну динаміку можна простежити щодо студентів, які досягли високого рівня сформованості досліджуваної якості, – на 5% (у контрольних групах цей показник залишився без змін – 19%); майже вдвічі збільшилася кількість майбутніх учителів з достатнім рівнем готовності і на кінець експерименту досягла 50%. У результаті експериментального навчання суттєво зменшився показник середнього рівня готовності – з 29% до 17%, натомість у контрольних групах він залишився майже без змін: було – 28%, стало – 30%. І лише 5% респондентів експериментальних груп перебувають на низькому рівні оволодіння зазначеним новоутворенням, що у 4 рази менше, ніж на початку експерименту; водночас у контрольних групах ситуація практично не змінилася – 22% і 18%.

Таблиця 1

Динаміка рівнів готовності студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника
(за результатами експериментальної роботи)

Рівень	Експериментальні групи (170 чол.)				Контрольні групи (150 чол.)			
	до експерименту		після експерименту		до експерименту		після експерименту	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий	39	23	48	28	28	19	28	19
Достатній	48	28	85	50	47	31	50	33
Середній	49	29	29	17	42	28	45	30
Низький	34	20	8	5	33	22	27	18

У процесі бесід зі студентами експериментальних груп вдалося з'ясувати, що запропонована методика сприяла формуванню в них інтересу до підручника як засобу навчання, розвитку навичок самоосвіти, збагаченню і систематизації знань з іноземної мови, а також поглибленню розуміння сутності іншомовної комунікативної компетенції.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи свідчить про те, що вона інтегрує в собі тенденції, притаманні системі вітчизняної професійної педагогічної освіти (орієнтація на Болонський процес, що передбачає підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних засвоїти кращі надбання європейського досвіду;

реалізація ідей людиноцентрованої освіти, яка знаходить своє відбиття в гуманістичній, особистісно орієнтованій парадигмі; впровадження компетентнісного підходу в навчанні як відображення його результативної складової; розроблення державних стандартів освіти), особливості підготовки вчителя іноземної мови (добре знання іноземної мови, належне володіння вміннями іншомовної комунікації, методикою та технологіями навчання іноземної мови) та вчителя початкової школи (знання психологічних особливостей молодших школярів, визнання молодшого школяра суб'єктом навчальної діяльності, вміння реалізувати особистісно орієнтований (дитиноцентрований) підхід у навчанні учнів школи першого ступеня).

2. Встановлено, що головним завданням навчання школярів іноземної мови є формування іншомовної комунікативної компетенції. Поняття «іншомовна комунікативна компетенція молодшого школяра» визначається нами як інтегративна характеристика учня, яка охоплює мовну (лексичні, фонетичні та граматичні знання і відповідні навички), мовленнєву (уміння в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі) та соціокультурну (країнознавчу і лінгвокраїнознавчу) компетенції і виражається в умінні учня висловлювати свої думки в усному мовленні та на письмі на рівні А1 (згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти) і у здатності розуміти іншомовне мовлення при слуханні й читанні.

3. Важливим засобом формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів є підручник, який, з одного боку, має відповідати концепції підручника для початкової школи, а з іншого – відображати специфіку навчального предмета, який він репрезентує. Психолого-педагогічні основи побудови підручника з іноземної мови для початкової школи розкриваємо через призму структурно-функціонального підходу. Навчальна книга з іноземної мови, адресована молодшим школярам, має реалізувати такі функції: інформаційну, розвивальну, мотиваційну, виховну та комунікативну. Провідною серед них визнано комунікативну, яка відображає діяльнісний та комунікативний підходи до вивчення іноземної мови і передбачає завдання на розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності та автентичний зміст навчального матеріалу. Структура підручника є відображенням його функцій і охоплює такі компоненти: текст (основний, додатковий, пояснювальний), апарат організації засвоєння (навчальні завдання і вправи), ілюстративний матеріал (провідні ілюстрації, рівноправні з текстом і ті, що обслуговують текст), апарат орієнтування (зміст, умовні позначки, рубрики).

Навчальну книгу з іноземної мови розглядаємо як цілісну систему, де мають бути представлені засоби для формування в молодших школярів умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Виразною ознакою якісного підручника з іноземної мови в умовах інформаційного суспільства визнано його технологічність.

4. Результатом підготовки майбутніх фахівців іноземних мов до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника є їхня готовність до

зазначеного виду діяльності. Готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника – це складова його професійної компетенції, яка передбачає наявність відповідних знань про іншомовну комунікативну компетенцію (мовну, мовленнєву і соціокультурну) та особливості її формування в молодших школярів засобами підручника; вміння організувати роботу з навчальною книгою, передбачивши вправління учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; позитивне ставлення педагога до цього процесу.

Нами визначено компоненти (мотиваційний, змістовий, процесуальний), відповідні показники та рівні (високий, достатній, середній, низький) готовності студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника. Вивчення реального стану підготовки майбутніх педагогів до зазначеного виду діяльності виявило переважання достатнього та середнього рівнів готовності, а кількість респондентів з низьким рівнем сягнула 18%.

5. Обґрунтовано, що підготовка майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника ефективна за дотримання таких педагогічних умов: забезпечення позитивної мотивації до використання підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; використання потенційних можливостей змісту психолого-педагогічних та методичних дисциплін з метою підготовки майбутніх учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності; застосування на заняттях професійно орієнтованих дисциплін інтерактивних методів навчання для набуття студентами досвіду формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника; цілеспрямованого ознайомлення майбутніх педагогів з особливостями підручника з іноземної мови, адресованого молодшим школярам, та способами його використання у навчальному процесі школи першого ступеня. Виділені педагогічні умови були зреалізовані у відповідній методиці, яка схематично представлена в моделі підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника.

Процес підготовки майбутніх учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності охоплював три етапи – пропедевтично-мотиваційний, інформаційно-змістовий та операційно-діяльнісний, кожен із яких супроводжувався реалізацією зазначених педагогічних умов. Важлива роль у цьому процесі відводилася спецкурсу «Підручник з іноземної мови як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів», мета якого – поглибити знання студентів про іншомовну комунікативну компетенцію молодших школярів та особливості підручника з іноземної мови для початкової школи; сформувати вміння аналізувати навчальну

книгу та організувати роботу з нею, передбачивши вправління учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

6. Аналіз результатів експериментальної роботи засвідчив ефективність запропонованої методики. Так, наприклад, високий рівень готовності студентів до зазначеного виду діяльності наприкінці експериментального дослідження сягнув 28%. Суттєво зріс показник сформованості достатнього рівня готовності майбутніх педагогів, а саме: в експериментальних групах такого рівня досягло 50% респондентів, тоді як у контрольних – лише 33%. Показово, що за результатами експериментального навчання на 12% зменшився показник середнього рівня готовності до зазначеної діяльності (у контрольних групах він зріс на 2%) і в 4 рази – низького (із 20% – до 5%), натомість у контрольних групах кількість таких студентів становила 18%.

Дисертаційне дослідження не претендує на вирішення всіх питань, пов'язаних із підготовкою майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у вивченні особливостей організації цього процесу в зарубіжній педагогічній теорії і практиці.

СПИСОК ОСНОВНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Яценюк Н. І. Порівняльний аналіз альтернативних підручників з німецької мови для початкової школи / Н. І. Яценюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2007. – № 9. – С. 28–33.
2. Яценюк Н. І. До проблеми навчання молодших школярів іноземної мови: психолого-педагогічний аспект / Н. І. Яценюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2008. – № 6. – С. 138–142.
3. Яценюк Н. І. Теоретичні підходи до аналізу технологічності підручників з іноземної мови для початкової школи / Н. І. Яценюк // Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – № 2. – С. 117–125.
4. Яценюк Н. І. Зарубіжний досвід створення підручників з іноземної мови для початкової школи / Н. І. Яценюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2009. – № 4. – С. 172–177.
5. Яценюк Н. І. Підготовка студентів до аналізу підручника з німецької мови / Н. І. Яценюк // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – Рівне, 2010. – Т. 2. – С. 338–344.
6. Яценюк Н. І. Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника: змістовий компонент / Н.

І. Яценюк // Зб. наук. праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – № 6. – С. 57–63.

7. Яценюк Н. І. Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника: мотиваційний компонент / Н. І. Яценюк // Зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Серія: Педагогічні науки. – 2011. – № 22. – С. 267–271.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Яценюк Н. І. Технологічність підручника з іноземної мови для початкової школи як психолого-педагогічна проблема / Н. І. Яценюк // Актуальні проблеми гуманітарної освіти: зб. наук. праць Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. – 2009. – Вип. № 5. – С. 148–153.

9. Яценюк Н. И. Создание учебников иностранного языка для младших школьников: историко-педагогический аспект / Н. И. Яценюк // Сб. материалов Республиканской научно-практической молодежной конференции с международным участием «Научные стремления – 2010». – Минск, 2010. – Ч. 1. – С. 171–176.

10. Яценюк Н. І. Мотиваційний компонент як складова формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів / Н. І. Яценюк // Актуальні проблеми гуманітарної освіти: зб. наук. праць Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. – 2011. – Вип. № 7. – С. 141–144.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати

11. Яценюк Н. І. Підручник з іноземної мови як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів: навчально-методичний посібник / Н. І. Яценюк. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2011. – 68 с.

АНОТАЦІЇ

Яценюк Н. І. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Тернопіль, 2012.

У роботі з'ясовано сутність поняття «готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника»; уточнено розуміння іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; розкрито

психолого-педагогічні основи побудови підручника з іноземної мови для початкової школи; виділено компоненти, показники та рівні готовності студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника.

Визначено педагогічні умови підготовки студентів до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника, а саме: забезпечення позитивної мотивації до використання підручника як засобу формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів; використання потенційних можливостей змісту психолого-педагогічних та методичних дисциплін з метою підготовки майбутніх учителів іноземної мови до зазначеного виду діяльності; застосування на заняттях професійно орієнтованих дисциплін інтерактивних методів навчання для набуття студентами досвіду формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника; цілеспрямоване ознайомлення майбутніх педагогів з особливостями підручника з іноземної мови, адресованого молодшим школярам, та способами його використання у навчальному процесі школи першого ступеня.

Процес підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника охоплював три етапи – пропедевтично-мотиваційний, інформаційно-змістовий та операційно-діяльнісний, кожен із яких супроводжувався доцільною реалізацією зазначених педагогічних умов. Ефективність розробленої методики доведена експериментально.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність, іншомовна комунікативна компетенція, підручник, молодші школярі, готовність майбутнього вчителя іноземної мови до формування іншомовної комунікативної компетенції молодших школярів засобами підручника.

Яценюк Н. И. Подготовка будущих учителей иностранного языка к формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины. – Тернополь, 2012.

В работе определена сущность понятия «готовность будущего учителя иностранного языка к формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника»; уточнено понимание иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников; раскрыты психолого-педагогические основы построения учебника иностранного языка для начальной школы; выделены компоненты, показатели и уровни готовности студентов к

формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника.

Установлено, что главным заданием обучения школьников иностранному языку является формирование иноязычной коммуникативной компетенции. Понятие «иноязычная коммуникативная компетенция младшего школьника» определяется нами как интегративная характеристика ученика, которая охватывает языковую (лексические, фонетические и грамматические знания и соответствующие навыки), речевую (умение в аудировании, говорении, чтении и письме) и социокультурную (страноведческую и лингвострановедческую) компетенции и выражается в умении ученика выражать свои мнения в устной речи и на письме на уровне А1 (согласно Общеввропейским рекомендациям языкового образования) и в способности понимать иноязычную речь при слушании и чтении.

Готовность будущего учителя иностранного языка к формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника – это составляющая его профессиональной компетенции, которая предусматривает наличие соответствующих знаний об иноязычной коммуникативной компетенции (языковой, речевой и социокультурной) и особенностях ее формирования у младших школьников средствами учебника; умение организовывать работу с учебной книгой, предусматривая упражнение учеников во всех видах речевой деятельности – аудировании, говорении, чтении и письме; положительное отношение педагога к указанному процессу.

Установлено, что основными структурными компонентами готовности являются содержательный, процессуальный и мотивационный. Эти компоненты характеризуются определенными показателями, по которым можно судить об уровне сформированности в будущих педагогов исследуемого качества.

Определены педагогические условия подготовки студентов к формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника, а именно: обеспечение положительной мотивации к использованию учебника как средства формирования иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников; использование потенциальных возможностей содержания психолого-педагогических и методических дисциплин с целью подготовки будущих учителей иностранного языка к данному виду деятельности; применение на занятиях профессионально ориентированных дисциплин интерактивных методов обучения с целью приобретения студентами опыта формирования иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника; целенаправленное ознакомление будущих педагогов с особенностями учебника иностранного языка, адресованного младшим школьникам, и способами его использования в учебном процессе школы первой степени.

Представлены и экспериментально апробированы этапы подготовки будущих учителей к формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника: пропедевтически-мотивационный, информационно-содержательный и операционно-деятельностный. Основу экспериментальной методики составляет спецкурс «Учебник иностранного языка как средство формирования иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников». Эффективность разработанной методики проверена экспериментально.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, готовность, иноязычная коммуникативная компетенция, учебник, младшие школьники, готовность будущего учителя иностранного языка к формированию иноязычной коммуникативной компетенции младших школьников средствами учебника.

Yatsenyuk N.I. Preparation of future foreign language teachers for the formation of junior pupils' another language communicative competence by means of a text-book. – As a manuscript.

The thesis for the scholarly degree of Candidate of Pedagogics in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Department of education and science, young people and sport of Ukraine. – Ternopil, 2012.

The dissertation delineates the essence of the notion «readiness of the future foreign language teacher for the formation of junior pupils' another language communicative competence by means of a text-book». The thesis elaborates on the notion of foreign language communicative competence of primary school pupils, discloses psychological and pedagogical basis of organization of a text-book for junior pupils and also points out to components, markers and levels of students' readiness for the formation of primary school pupils' foreign language communicative competence by means of a text-book.

The pedagogical conditions of training students to the formation of junior pupils' another language communicative competence by means of a text-book are identified, in particular: providing positive motivation to the use of a text-book as a means of formation of primary school pupils' another language communicative competence; making use of potential opportunities of psychological, pedagogical and methodological subjects with the purpose of preparation of future foreign language teachers to the above-mentioned kind of activity; using interactive methods of work at the professional cycle lessons with the aim of gaining experience to form another language communicative competence of junior pupils; purposeful acquainting of teachers-to-be with the peculiarities of foreign language text-book for junior pupils and modes of its using in the educational process of primary school.

The process of preparation of future foreign language teachers to the formation of another language communicative competence embraced three stages: propaedeutics-motivation, information-content and

operation-activity, each of which was supported by the relevant realization of the above-mentioned pedagogical conditions. Effectiveness of the worked up methods has been experimentally proved.

Key words: professional preparation, readiness, foreign language communicative competence, text-book, junior pupils, readiness of the future foreign language teacher for the formation of junior pupils' another language communicative competence by means of a text-book.

Підписано до друку 10.09.2012. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0.
Наклад 100 пр. Зам. № 614

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Кривоноса, 2-Б,
тел./факс (0352) 40-00-63
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 33 від 06 грудня 2007 р.
ДК № 4078 від 31 травня 2011 р.
СПД Созанський А. М.

